

BARNEOMBUDET

Kompetansesatsingen Bufdir
Postboks 8113 Dep
0032 OSLO

Vår ref:
18/01542-3

Saksbehandler:
Sanne Hofman

Dato:
19. desember 2018

Barneombudets innspill til utredningen av kompetanse i barnevernet

Barneombudet følger prosessen med kompetanseheving i barnevernet tett, og er glad for utredningsarbeidet som er satt i gang. Barneombudet takker for muligheten til å komme med innspill til videre utredning.

Vi hos Barneombudet har ikke forutsetning eller kapasitet til å vurdere alle de konkrete spørsmålene slik de er formulert på Barne- og ungdomsdirektoratets webside. Vi har imidlertid innspill av mer overordnet karakter på temaene, og sender derfor vårt høringssvar i denne e-posten til Bufdir.

Overordnet

Direktoratet viser til at i det videre arbeidet vil spørsmålene særlig vurderes med hensyn til kommunalt selvstyre, utdanningspolitiske forpliktelser og behov for tverrfaglighet i barnevernet. Direktoratet vil i tillegg vurdere hvilke utslag forslagene vil utgjøre for mindre barneverntjenester. Også økonomiske hensyn gjør seg gjeldende, ikke minst ved valg av modell.

Barneombudet vil med styrke fremheve at også hensynet til barnets beste må være et overordnet hensyn i det videre arbeidet. Dette følger av barnekonvensjonen og Grunnloven. Hensynet til barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som angår dem, jf. barnekonvensjonen artikkel 3 og Grunnloven § 104. Dette gjelder for alt arbeid som har direkte eller indirekte betydning for barn, både på individ og gruppenivå. Det betyr blant annet at når det skal fattes beslutninger som vil få virkninger for barn, må beslutningsprosessen inkludere en vurdering av mulige konsekvenser for barnet. Det må synliggjøres at barnets beste har blitt tatt hensyn til og hvilke kriterier dette er basert på. Det er helt sentralt at tjenestene organiseres på en måte som i størst mulig grad ivaretar hensynet til barnets beste.

I denne vurderingen må det tas utgangspunkt i de konkrete omstendigheter rundt denne gruppe barns behov, og det må begrunnes hvorfor den valgte løsning er til barnas beste. Videre må det komme frem hvilke konsekvenser – både positive og negative – løsningene vil ha for barna som berøres. I saker der avgjørelsen har en virkning for barn, slik tilfellet er for enkelte av de forslagene direktoratet skisserer, må andre hensyn være særlig fremtredende for

Postadresse:
Postboks 8889
Youngstorget
0028 OSLO

Besøksadresse:
Karl Johans gt. 7
0154 OSLO

E-post:
post@barneombudet.no
Tlf: 22 99 39 50
Org.nr: 971 527 765

www.barneombudet.no

å gå foran hensynet til barnets beste. En avgjørelse som avviker fra det som er til barnas beste, krever derfor en særlig god begrunnelse.¹

Vi oppfordrer derfor direktoratet til å ta med hensynet til barnets beste og vurdere dette opp mot øvrige viktige hensyn i dette arbeidet.

Kompetansekrav til kommunale barnevernstjenester

I dag er det ikke klare krav til kompetanse for å kunne jobbe i det kommunale barnevernet, utover de generelle kravene til forsvarlige tiltak og tjenester i barnevernloven. Barneombudet har lenge vært bekymret over at man kan ha ufaglærte på et så viktig område som barnevernet. I tillegg til dette er det fra flere hold, over flere år, reist bekymringer for at barnevernets kompetansebehov vanskelig kan dekkes innenfor de treårige grunnutdannelsene som finnes. Vi mener at kompetansekrav er et viktig virkemiddel for å sikre at tjenesten har riktig kompetanse og kan ta de riktige beslutninger for barn i en særdeles sårbar situasjon.

Innrettelse av kompetansekravet

Ansatte ved barneverntjenesten har et stort ansvar og tar beslutninger basert på stor grad av faglig skjønn. Krav til kvalifikasjoner for ansatte i barnevernet bidrar til å sikre barn og familier riktig hjelp og tilstrekkelig vern. Vi mener derfor at det er behov for å fastsette et krav for andelen barnevernspedagoger og sosionomer. Det er barnevernspedagog- og sosionomutdanningene som oppfyller kravene til å gjøre helhetlige barnevernfaglige vurderinger. Deres barne-, familie- og systemperspektiver utfyller hverandre, og står sentralt i barnevernets arbeid. Barneombudet mener derfor at et slikt krav bør settes til minst 80% av fagstillingene. Med en slik prosent vil man sikre at de aller fleste av fagstillingene besettes av kompetente personer.

Om det er hensiktsmessig med andelskrav til ansatte med relevant mastergrad eller om dette kun bør knyttes til enkelte oppgaver mener vi bør utredes videre. For å sikre kompetanse til å kunne benytte systematisk, analytisk og metodisk tilnærming, samt sikre høyere faglighet, spisset kompetanse og et bredere kunnskapsfelt mener vi likevel at det er mest hensiktsmessig med andelskrav til ansatte med relevant mastergrad. Barneombudet mener uansett at alle med en form for lederfunksjon, saksbehandler/kontaktperson og vedtaksmyndighet må ha en slik relevant masterutdanning.

Vi mener også at mastergraden kun bør omfatte master i barnevern eller sosialt arbeid. Dersom det åpnes opp for andre utdanninger, blir ikke relevant kunnskap godt nok sikret etter vår mening. Vi mener at et lovfestet krav likevel ikke er et hinder for en tverrfaglig barneverntjeneste. Andre, som for eksempel jurister og psykologer kan ha relevant supplerende kompetanse, men de har etter vår mening ikke kompetanse til å utføre helhetlige barnevernfaglige vurderinger.

Tiltak for å øke barnevernstjenestens tilgang til juridisk og psykologfaglig kompetanse

Barneombudet mener at det ikke bare er et behov for å øke barneverntjenestens tilgang til psykologfaglig kompetanse, men at dette er helt nødvendig. Barnevernet forvalter et stort ansvar og myndighet og barnevernet kan gå inn i barnets og familiens liv med svært inngripende tiltak, for eksempel omsorgsovertakelse. Den sterke inngripen tilsier en særskilt kompetanse, kunnskap, rettssikkerhet og forvaltning. På disse områder holder det etter vårt syn ikke med 'noe' om det i utdanningen.

---

¹ General Comment No 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration.

Det framkommer i kompetansekartleggingen at barnevernet i svært liten grad har tilgang til psykologer og psykiatere. Det har også framkommet at barnevernsansatte ikke har godt nok kunnskap om barnas psykiske helse. Dette er alvorlig, og vi mener tilstrekkelig kunnskap om psykologi er helt avgjørende for et forsvarlig barnevern. Med nødvendig kunnskap på dette området vil man ha større forutsetninger for blant annet å identifisere barnets behov, samt sørge for hensiktsmessig oppfølging. Vi mener derfor det er viktig med ansatte i tjenesten med kompetanse som kan supplere den barneverns- og sosialfaglige kompetanse. Psykologfaglig kompetanse på barn er da særlig aktuelt.

Selv om barneverntjenestens tilgang til juridisk kompetanse virker å være mye større enn tilgang til psykologfaglig kompetanse, er det likevel behov for flere jurister inn i selve tjenesten. Tidligere undersøkelser og kartlegging av kompetansebehov i det kommunale barnevernet viser at ansatte i barnevernstjenesten og fylkesmennene etterspør mer kompetanse innenfor juss. For å ivareta barnas rettssikkerhet er det etter vår mening ikke nok med de barnevernfaglige ansattes kunnskap om jus, men også et behov for flere jurister med femårig mastergrad.

Ser vi på barnets behov og interesser mener vi at et krav til kommuner om å sikre tilgang til juridisk og psykologisk kompetanse bør lovfestes. Vi mener at barn og familiens rettssikkerhet her må veie tyngre enn kommunenes selvstyre.

Behov for å stille kompetansekrav til barnevernsleder

Med bakgrunn i de kompetansemanglene vi har sett i både kommunalt og statlig barnevern gjennom flere (tilsyns)rapporter mener vi det må stilles krav om mastergrad for å kvalifisere til stilling som barnevernsleder. Ledere i barnevernet har en sentral rolle i den faglige utviklingen og kvaliteten i arbeidet som gjøres i barnevernet.

Barneombudet mener derfor at det er helt nødvendig å sette kompetansekrav til barnevernslederstillingen og at kravene bør heves vesentlig. Relevant erfaring fra barnevernet eller andre velferdsområder og relevant masterutdanning bør være blant kravene. Vi ønsker en videre utredning på dette området velkommen.

Kompetansekrav til det statlige barnevernet, inkludert private og ideelle institusjoner

Barneombudet har lenge vært bekymret for behandlingen barn får på institusjoner og de kompetansekravene som stilles til ledelse og ansatte (se blant annet Barneombudets rapport 'Grenseløs omsorg', 2015). Krav til kompetanse i barneverninstitusjoner er regulert i barnevernloven jf. forskrift om krav til kvalitet og internkontroll i barneverninstitusjoner (kvalitetsforskriften). Ledelsen i institusjonen skal minst ha treårig høyskoleutdanning i sosialfag eller annen relevant utdanning på tilsvarende nivå, samt tilleggsutdanning i administrasjon og ledelse. For de andre ansatte i institusjon gjelder kun at institusjonen skal ha «*tilsatt personell med tilstrekkelig nivå og bredde i kompetansen sett i forhold til institusjonens målgruppe og målsetting*» og at de «*skal sørge for at de ansatte får nødvendig faglig veiledning og opplæring*».

Tilsynsrapportene som har kommet de siste årene, samt rapportene om Stina-, Ida- og Vollen sakene, bekrefter vår bekymring om mangel på kompetansekrav hos ledelse og ansatte. Vi er også bekymret for kvaliteten på den barnevernfaglige behandlingen for barn og ungdom på institusjon. I rapportene vises det til mangel på samarbeid, særlig opp mot psykisk helsehjelp, mangler i kompetanse om tvang, utfordringer til planarbeid, systematikk og ledelse, mangel på ivaretagelse av barnets kulturelle bakgrunn, mangel på systematisk evaluering av behandlingen og mangel på systematisk veiledning av de ansatte. De pekes også på utfordringer knyttet til bemanning og bemanning med tilstrekkelig kompetanse. Kartlegging viser i tillegg en økning av barn og ungdom med store og sammensatte behov i

barnevernsinstitusjoner, og det vises til en asymmetri mellom kompleksiteten i barn og unges utfordringer sett opp mot de ansattes kompetanse på institusjonene.

Mange av barna og ungdommene som bor på institusjon er veldig sårbare og blant de som har størst og mest sammensatte behov. Nettopp for disse barna er det særdeles viktig å bli møtt av mennesker med god og relevant kompetanse. Dette stiller store krav til de som jobber med barna.

Barneombudet mener derfor at det er et stort behov for å endre og styrke kompetansekravet til det statlige barnevernet, private og ideelle institusjoner inkludert.

Krav til andel faglærte i institusjoner

Det er i dag ikke et lov- eller forskriftsfestet krav til andel faglærte i institusjoner. I brev av 20. februar 2007 har direktoratet presisert at institusjoner skal ha en bemanning hvor opp mot 50 % av de ansatte bør ha barnevernfaglig og/eller sosialfaglig kompetanse. Direktoratet har ikke eksakte tall for formalkompetanse i institusjonene, men har tidligere lagt til grunn at 60-70 % av de ansatte i statlige institusjoner, og i underkant av 50 % i private institusjoner er faglærte.

Barneombudet mener at denne andelen er alt for lav og at det er behov for en høyere andel ansatte som har barnevernfaglig og/eller sosialfaglig kompetanse. Vi mener at det må være minst 80 % ansatte med barnevernfaglig kompetanse i alle barneverninstitusjoner.

Profesjonsgrupper som bør inngå som «faglærte»

Fellesorganisasjonen (FO) har uttalt seg at det er barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og psykologer som innehar den barnevernfaglige kompetansen som er påkrevd for å jobbe i barneverninstitusjoner. Videre åpner FO for at sykepleiere, lærere og barnehagelærere med relevant (klinisk) master eller relevant (klinisk) videreutdanning på masternivå vil kunne defineres som barnevernfaglig kompetanse i institusjoner. Personer med masterutdanninger innenfor psykologi, pedagogikk, spesialpedagogikk eller sosialpedagogikk vil også etter FOs vurdering kunne anses å inneha barnevernfaglig kompetanse. Barneombudet stiller seg bak FOs uttalelse om dette.

Ytterligere kompetansekrav til institusjonsleder

Barneombudet mener at de samme kravene bør stilles til institusjonsleder som til barnevernsleder i det kommunale barnevernet. Vi viser til det som vi har skrevet ovenfor under 'Behov for å stille kompetansekrav til barnevernsleder'.

Vi mener i tillegg at personer som er ansvarlig for behandling, og personer som har særskilte oppgaver i institusjonene, som for eksempel helseansvarlig også må ha relevant mastergrad.

Andre deler av andrelinjebarnevernet det bør stilles kompetansekrav til

Barneombudet mener at det også bør stilles kompetansekrav til andre deler av andrelinjebarnevernet som Bufetat og Nasjonalt inntaksteam (NIT). I de siste tilsynsrapportene fra Helsetilsynet og Riksrevisjonen er det avdekket store mangler i vurderingene knyttet til institusjonsplassering.

I tillegg til å bestemme hvilken institusjon barn og ungdom skal plasseres på, skal Bufetat kvalitetssikre alle barneverninstitusjoner. På bakgrunn av de siste års tilsynsrapporter, er det grunn til å stille spørsmål ved om Bufetat i dag har tilstrekkelig kompetanse til å foreta en slik kvalitetssikring. For å kunne vurdere slike krav, mener vi at det er et behov for et særskilt kompetansekrav for personer som skal ha denne type arbeidsoppgaver. Vi mener at det derfor er særlig viktig å utrede videre kompetansekrav også til andre deler av andrelinjebarnevernet.

Innretning av utdanningene

Kompetanse som fremtidige masterutdanninger i barnevernet bør gi, og temaområder som utdanningen(e) bør dekke

Barneombudet ønsker en utredning om dette velkommen. Vi mener at det bør nedsettes et tverrfaglig utvalg som skal se på masterutdanningene og hva utdanningene bør inneholde og dekke. Utdanningene bør også være mer praksisrettet (se nedenfor om veiledning og praksis i tjeneste).

En femårig barnevernspedagogutdanning eller masterløp etter en 3+2-modell?

Barneombudet mener at en femårig integrert masterutdanning for barnevernspedagoger og 3 + 2 for sosialt arbeid kan være en god løsning for å ivareta barnevernets kompetansebehov. Siden barnevernsarbeid er svært komplekst og det er behov for både bred og mer spesialisert kompetanse, er vi enig i direktoratets vurdering av at det ikke er mulig å dekke det totale kompetansebehovet for barnevernet i en treårig bachelorgrad. Mye av kjernekompetansen som for eksempel kompetanse i å benytte en systematisk, analytisk og metodisk tilnærming som er avgjørende for å gjøre gode vurderinger om omsorgssituasjonen for barn, er nå kun tilgjengelig på masternivå. Siden svært få som jobber i barnevernet har mastergrad (8%), betyr dette at mange barnevernsansatte med dagens utdanning mangler mye av barnevernets kjernekompetanse.

For å øke barns rettsikkerhet er det etter vår mening derfor viktig med et enhetlig femårig løp for barnevernspedagoger slik at det sikres at alle studenter opparbeider nødvendig kompetanse og får større muligheter for å integrere og utdype flere kompetanseområder.

Vi mener i tillegg at en integrert femårig utdanning gir bedre mulighet til å kombinere praksis og teori. I dagens masterutdanninger er det ingen krav til innhold og struktur, samtidig som det er stor variasjon mellom disse utdanningene. Dette vil ivaretas gjennom en integrert femårig utdanning.

Barnevernsfeltet preges av et dynamisk kunnskapsgrunnlag hvor anbefalinger om hva som utgjør faglig forsvarlig praksis er i kontinuerlig utvikling. Vedlikehold og videreføring av kompetanse og dermed muligheten for faglig fornying er derfor svært viktig. En slik kunnskapsfornyning bør etter vårt syn være obligatorisk. Det samme gjelder behovet for at ansatte har oppdatert kunnskap om ny forskning, regelverk og retningslinjer, og at de kan innrette praksis deretter. Vi mener derfor at det er viktig med en lovfesting av et krav om faglig oppdatering.

Veiledning og praksis i tjenestene

Behov for å innføre et veiledet første år i barnevernet

Barneombudet har ved flere anledninger ment at det bør være et krav om at nyutdannede det første året, eller helst de første to årene, får en mentorordning før de kan arbeide selvstendig. Svært mange som begynner i barnevernet har ingen praktisk erfaring og mottar heller ikke veiledning eller særskilt opplæring ved oppstart. Vi er derfor av den oppfatning at det bør innføres minst et veiledet første år som ved behov kan forlenges med et år.

Barneombudet mener det er behov for å opprette praksissentre tilknyttet høgskolene. Slike sentre vil gi en pendelvirkning mellom skole og praksis, integrert i undervisningen. Dette vil kunne forberede studentene i større grad på hverdagen i barnverntjenesten. Etter vårt syn vil dette blant annet kunne redusere den svært høye turnover i barnevernet, samt øke kontinuiteten i kompetanse i barnevernet.

Strengere krav til barneverntjenester- og institusjoner som praksisarena for studenter

I dag er det ingen forpliktelser eller medvirkningsansvar for opplæring av studenter verken i statlig eller kommunalt barnevern. Barneombudet mener at tjenestene selv har et stort medvirkningsansvar for opplæring av studenter og dermed skal være med på å øke barnevernets kompetanse, forebygging av «praksissjokk» og høy turnover.

Barneombudet mener at det skal stilles strengere krav enn i dag og at det må bli obligatorisk for barneverntjenester- og institusjoner å legge til rette for gode praksisplasser i tjenestene.

Det er muligens også behov for å se nærmere på om de praksisplassene som er tilgjengelige for studentene er for bredt anlagt, slik at studentene får kunnskap som ikke nødvendigvis vil være relevant for dem når de skal arbeide i barnevernet.

Autorisasjon

Behov for autorisasjon for barnevernspedagoger og sosionomer

Av helse- og sosialfaglige utdanninger på høyskole og universitetsnivå er det kun utdanningene som fører fram til barnevernspedagog og sosionom som ikke omfattes av en autorisasjonsordning. Hovedformålet med autorisasjonsordninger er blant annet å ivareta sårbare menneskers (retts)sikkerhet og behov for forutsigbarhet, samt tillit til personell og tjenesten. Det handler om å sikre at ansatte i barnevernet har utdanningen som kreves og at man kan miste autorisasjonen når det har skjedd alvorlige feil. Dette vil i realiteten innebære et yrkesforbud. Barneombudet mener at en autorisasjonsordning er et godt virkemiddel for å holde den enkelte ansvarlig for sine handlinger og at det vil bidra å øke rettssikkerheten for barn og familier.

Barneombudet mener at autorisasjonen bør være profesjonsspesifikk, ikke feltspesifikk, altså uavhengig av arbeidssted. Disse yrkesgruppene jobber med barn og familier i sårbare situasjoner. Det skal ikke være mulig at de som blir fratatt autorisasjonen, likevel kan jobbe i en annen tjeneste som jobber med de samme sårbare mennesker som for eksempel i NAV eller i psykisk helsevern. Vi mener at autorisasjonen skal følge barnevernspedagoger og sosionomer uansett arbeidsfelt.

Vi er for øvrig enig med direktoratet i at å kun etablere en egen autorisasjonsordning for ledere i barnevernet ikke er hensiktsmessig.

Innføring av en forenklet ordning for arbeid i barnevernet med krav knyttet til den enkelte ansatte og ledere

Barneombudet har per i dag ikke en velbegrunnet mening om direktoratets alternativ om en «negativ autorisasjonsordning». Vi har sett på de nevnte fordelene og ulempene, og ser i utgangspunktet ikke negativt på en slik alternativ ordning. Vi mener det først må foretas en utredning av denne forenklete ordningen før vi kan uttale oss om den.

Sakkyndige og advokater

Muligheter for å legge til rette for at sakkyndige i barnevernssaker har relevant og oppdatert kompetanse og virkemidler som kan brukes

Barneombudet har i mange år og ved flere anledninger uttalt seg om viktigheten av å opprette systemer som gjør det enkelt å finne fram til sakkyndige som har de kvalifikasjonene saken krever. Barne- og likestillingsdepartementets register inneholder i dag ingen oversikt over hvilke kvalifikasjoner den enkelte sakkyndige innehar, utover det å ha gjennomført

videreutdanningen i sakkyndighet. På den måten er ikke registeret tilstrekkelig informativt, og kan dermed ikke fungere som en oversikt over den kompetansen som til enhver tid finnes i sakkyndigfeltet.

Det er imidlertid en kjensgjerning at vår kunnskap om barn er i stadig utvikling. Det er derfor lett å tenke seg at kunnskap må oppdateres med jevne mellomrom. Barneombudet mener at sakkyndigutdanningen bør utvides, slik at opplæringen ikke stopper ved gjennomført sakkyndigopplæring. Det bør stilles som vilkår at den sakkyndige må være oppdatert for fortsatt å kunne stå oppført i registeret.

Barneombudet mener i tillegg at det må stilles krav til at sakkyndige har kompetanse på å snakke med barn. Dette bør inkludere at de har fått praktisk trening i anerkjent samtalemetodikk som er tilpasset denne typen samtaler. Det bør fremgå av registeret om sakkyndig har gjennomgått en slik opplæring.

Vi mener at oppgaven med å administrere dette registeret bør ligge til et forvaltningsorgan med beslektede oppgaver, ikke til en interesseorganisasjon.

For ytterligere å kvalitetssikre registeret, mener Barneombudet at det bør være mulig å miste retten til å stå oppført i registeret hvis man ikke har håndtert sakkyndigarbeidet på en faglig forsvarlig måte. Det må vurderes nærmere hvordan man skal håndtere en slik ordning i praksis. Videre bør registeret oppdateres jevnlig.

Krav til advokater i barnevernssaker

Barneombudet mener at det også må stilles kompetansekrav til advokater som representerer barn og familier i barnevernssaker for fylkesnemnda og/eller domstolen. Vi får inn mange saker som tyder på alt for lav kunnskap og kvalitet i enkelte av advokatenes arbeid. For å øke barnets og familiens rettsikkerhet, og for å gi fylkesnemnda og rettsapparatet et bedre grunnlag for å foreta gode vurderinger og avveininger, mener vi at det er et stort behov for kompetansekrav til advokater i barnevernssaker.

Barneombudet mener at det bør utredes om det er mulig å lage et tilsvarende system i barnevernssaker som for straffesaker, hvor det opereres med lister over faste forsvarere og bistandsadvokater. De advokatene som ønsker å stå på denne listen må søke om dette og ved enkelte domstoler må advokatene også gjennom intervju før de kan stå på listen. Etter Barneombudets syn bør det legges vekt på barnerettslig kompetanse og personlig egenhet for å stå på «barnevernlisten». Innholdet i denne kompetansen må utredes nærmere. Det bør også være et krav om at advokaten møter personlig, slik at fullmektiger ikke kan benyttes til denne type oppdrag. Advokatforeningen bør i tillegg arrangere kurs spesifikt for denne type advokater, og det bør stilles krav om kontinuerlig kunnskapsoppdatering.

Vennlig hilsen

Inga Bejer Engh
barneombud

Sanne Hofman
seniorrådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.